

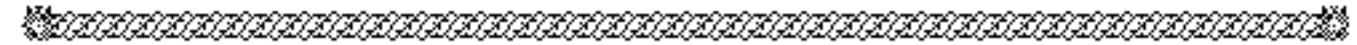
Тобто, проекти закріплюють міжнародні стандарти нотаріальної діяльності, прийняті в усіх розвинених країнах континентальної Європи. Це, зокрема, незалежність, неупередженість нотаріуса, встановлення позитивної та ретроспективної відповідальності нотаріуса, страхування нотаріальної діяльності.

Але суттєвим недоліком законопроектів є те, що вони не встановлюють порядок зберігання і подальшої роботи із закінченими справами при необхідності виходу додержавних відомств.

Цілком очевидно, що на сучасному етапі необхідним є прийняття нового закону про нотаріат, оскільки на сучасному етапі Закон України "Про нотаріат" не відповідає новому Цивільному кодексу України. Але необхідно дуже уважно поставитися до його прийняття, щоб надалі не виникло суперечок у законодавстві. Так, Інструкція "Про вчинення нотаріальних дій нотаріусами України", яка нещодавно вступила в дію, суперечить чинному Закону "Про заставу". Згідно Закону транспортні засоби включені з переліку договорів застави, які потребують обов'язкового нотаріального посвідчення. Інструкція ж вичлючає транспортні засоби до цього переліку. Також єй інші недріжкі.

Використана література:

1. Положення про державний нотаріат Української РСР від 1964р. / <http://zakonrada.gov.ua>
2. Седутин П. Новый общесоюзный Закон о государственном нотариате // Соц.Законность. - 1973 р. - №10. - с.5,6.
3. Закон України "Про нотаріат" від 02.09.1993 р. / <http://zakonrada.gov.ua>
4. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України від 03.03.2004 р. / <http://zakonrada.gov.ua>
5. Законопроекти про нотаріат від 23.10.2002 р. (автор нар. деп. В. Мусієва), від 26.06.2003 р. (автор нар. деп. В. Мусієва), законопроект від 03.07.2003 р. (автор нар. деп. Овощенко В.В.), законопроект від 12.01.2004 р. (автор нар. деп. В. Мусієва та інші) / <http://rada.kiev.ua>
6. Законопроекти про нотаріат від 23.10.2002 р. та від 26.06.2003 р. / <http://rada.kiev.ua>
7. Законопроекти про нотаріат від 12.01.2004 р. та від 03.07.2003 р. / <http://rada.kiev.ua>
8. Закон України "Про нотаріат" від 02.09.1993 р. / <http://zakonrada.gov.ua>
9. Законопроекти від 26.06.2003 р. і від 23.10.2002 р. / <http://rada.kiev.ua>
10. Законопроект від 12.01.2004 р. / <http://rada.kiev.ua>

*Шевченко О.М.
старший викладач
кафедри цивільного права ЗДУ*

УДК : 347. 961.1

*Світлик Людмила Василівна,
студентка групи 6111-3*

Тасовиця в чинення нотаріальних дій: аналіз чинного та перспективного законодавства

З моменту прийняття в 1993 році Закону України "Про нотаріат" сплинув час і багато норм вже не відповідають дійсності, у зв'язку з чим постає потреба внесення відповідних законодавчих змін. Тому, дослідження одного з принципів нотаріальної діяльності, а саме є принцип таємності вчинення нотаріальних дій, у світлі чинного та перспективного законодавства є актуальним.

Чинний Закон України "Про нотаріат" (далі - Закон про нотаріат), прийнятий Верховною Радою України 2 вересня 1993 року, встановив правові засади нотаріальної діяльності в нашій державі. Вперше в історії незалежної України почали діяти приватні нотаріуси та державні нотаріальні архіви, які надають населенню України та юридичним особам нотаріальні та інші послуги правового характеру. Зокрема, ст. 8 Закону про нотаріат закріплює, що нотаріуси та інші посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії, зобов'язані додержуватися таємниці цих дій [1].

Необхідність та обов'язковість додержання таємниці вчинення нотаріальних дій приватними нотаріусами закріплюється нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України, зокрема Положенням про вимоги до робочого місця приватного нотаріуса та здійснення контролю за їх дотриманням, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 12 червня 1998 р.

№ 36/Б, п. 7 цього документу зазначає, що робоче місце нотаріуса має відповідати вимогам щодо збереження таємниці вчинюваних нотаріальних дій (відповідно до ст. 8 Закону про нотаріат). Нотаріус не вправі працювати в одному приміщенні з особами, діяльність яких не пов'язана з вчиненням нотаріальних дій, приміщення має складатися з двох і більше кімнат та ін. [2].

Нааявність великої кількості нормативних актів, які регламентують діяльність правоохоронних органів та в певних своїх частинах суперечать чинному законодавству України, призводить до непорозумінь між правоохоронними органами та нотаріусами. Працівники правоохоронних органів обурюються своєю вимогою необхідності здійснення перевірки запит прокладання або звернення юридичної особи. Так, вони зазначають, що без інформації, яка міститься у справах нотаріуса, питання про порушення кримінальної справи чи відмову у її порушенні з'являється в усіх матеріалах на розгляд суду не може бути вирішено. Нотаріуси, в свою чергу, посилаючись на Закон про нотаріат, відмовляються надавати таку інформацію [3].

Згідно зі ст. 5 Закону про нотаріат, нотаріус зобов'язаний зберігати в таємниці відомості, одержані ним у зв'язку з вчиненням нотаріальних дій. Цей обов'язок покладено на нотаріуса додержкою відповідальності.

Тому особливу увагу привертать зміни, які були внесені до чинного законодавства в зв'язку з проведенням судової реформи, а саме на зміст ст. 69 Кримінально-процесуального кодексу України від 28.12.1960 р. № 1001-05 (ВВР, 1961 р., № 2, ст. 15). Дана стаття передбачає що не можуть бути допитані як свідки нотаріуси з приводу того, що їм довірено або стало відомо при здійсненні професійної діяльності, якщо вони не звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довіряє їм відомості. Крім можна підкреслити те, що таким чином законодавець послідовно стверджує конституційне право кожного громадянина на недоторканість особистого життя і обов'язок нотаріуса свого беретьи таємницю вчинюваних нотаріальних дій [4].

Вимога додержання таємниці нотаріальних дій полягає в тому, що нотаріальні дії належать виконувати виключно в присутності зацікавленої особи (або осіб), і лише у випадку необхідності - в присутності тих, хто їм допомагає (наприклад, представників, перекладачів). Ніхто з сторонніх осіб не повинен спостерігати за ходом нотаріальної процедури. У зв'язку з цим неможливо погодитися зі ст. 1253 нового Цивільного кодексу України, де передбачається участь свідків у процесі посвідчення заповітів. Отже, хоча у ст. 1255 ЦК України і йдеться про таємницю заповіту, але все одно спостерігається апротиряччя Закону України "Про нотаріат" та ЦК України, які роблять неможливим додержання принципу таємності вчинення нотаріальних дій [5].

Особливо треба звернути увагу на порядок видачі довідок та документів про вчинення нотаріальних дій, які видаються лише громадянам та юридичним особам, за дорученням яких або щодо яких вчинялися нотаріальні дії.

Але привертая увагу те, що вимоги про додержання таємниці вчинення нотаріальних дій не поширюються на осіб, за безпосередньої участі яких або щодо яких вчинялися нотаріальні дії.

У ч. 3 ст. 8 Закону про нотаріат також зазначається, що на письмову вимогу суду, прокуратури, органів дізнання і слідства довідки про вчинення нотаріальних дій та документи видаються у зв'язку з кримінальними, цивільними або господарськими справами, що знаходяться у їх провадженні. У такій письмовій вимозі вказується органів має міститися інформація про відповідну кримінальну чи цивільну справу, зокрема номер справи, дата, обставини тощо. До офіційного порушення справи запити про нотаріальні дії робитися не повинні. Викладене дає підстави твердити про те, що нотаріуси вправі видавати лише довідки про вчинення нотаріальних дій, документи, на підставі яких було вчинено нотаріальну дію, а також документи про саму нотаріальну дію. Вимоги додержання таємниці слід також враховувати при виконанні запитів відповідних органів: документация має передаватися засобами, які виключають ознайомлення з нею сторонніх осіб.

Обов'язок додержання таємниці поширюється не лише на довідки та документи, але й на усні і письмові пояснення осіб, які знайомі з нотаріальними діями, а також не тільки на зміст нотаріальних дій, а й на факт звернення з проханнями на їх здійснення [6].

При цьому треба звернути увагу на те, що відповідно до п. 6.14 Правил ведення нотаріального діловодства, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 3 лютого 1994 р. №6/5, у випадковому випадку за вимогою суду, господарського суду, прокуратури, органів дізнання і слідства в зв'язку з кримінальними, цивільними та господарськими справами, що знаходяться в їх провадженні, виключення провадиться з дозволу зацікавленого державно-нотаріального контору, державним нотаріальним архівом, приватного нотаріуса. При цьому у справі обов'язково залишається зафіксованою копію виключеного документа і постанови про виключення, прозову виключення або запису суду, господарського суду.

Надзвичайно специфічним є порядок отримання інформації з реєстру нотаріальних дій. Реєстр нотаріальних дій нестиє інформацію про нотаріальні дії, вчинені від імені тих же громадян. Відповідно до ст. 8 Закону про нотаріат, інформація щодо кожного з них є нотаріальною таємницею. Тому вимогу реєстру можна проводити тільки з урахуванням вимог ст. 8 Закону про нотаріат, маючи на це поновачення відносно кожного окремого громадянина та кожної нотаріальної дії. Реєстр має особливий режим користування, його виключення може спричинити розголошення таємниці нотаріальних дій щодо інших осіб, які зверталися до нотаріуса за їх вчиненням, а також позбавить цих осіб (незай і на певний час) права на отримання виписки з реєстру про вчинення нотаріальної дії.

Згідно зі ст. 52 Закону про нотаріат, в реєстрах реєструються нотаріальні дії, і особа розписується в ньому на підтвердження отримання документа. Відповідно сам реєстр не є документом, і його виключення проводиться не повинно.

Крім цього, на практиці таку процедуру виконати теж ніколи неможливо, оскільки у справі нотаріуса, крім протоколу, має залишатися завірена органом, який проводить вимогу, копія цього реєстру з першої по останню сторінку [7].

Нотаріус видає довідки, документи і копії з них також на письмову вимогу державної податкової інспекції, які необхідні для визначення правильності стягнення державного мита та здійснення оподаткування.

Аналізуючи чинне законодавство, а саме ст. 6 Закону України "Про адвокатуру" від 19 грудня 1992 р. № 2887-XII (ВВР, 1993, № 9, ст. 62) та ст. 6 Закону України "Про виконавче провадження" від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV (ВВР, 1999 р., № 24, ст. 207), привертая увагу те, що правом на отримання від підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян (за їх згодою) документів або їх копій наділені адвокати та державні виконавці. Щодо прокурора, то ст. 20 Закону України "Про прокуратуру" від 5 листопада 1991 р. № 1789-XII (ВВР, 1991 р., № 53, ст. 793) визначає, що при здійсненні загального нагляду він має право вимагати для перевірки рішення, розпорядження, інструкції, накази та інші акти й документи. Проте, надаючи адвокатам, державним виконавцям і прокурорам можливість вилучувати документи, законодавець у ст. 8 Закону про нотаріат не зазначив їх як суб'єктів права на отримання даних про вчинення нотаріальних дій.

Таким чином, оскільки ст. 8 Закону про нотаріат не підлягає розширеному тлумаченню, не зазначені в ній органи та особи не мають права вилучувати дані про вчинення нотаріальних дій [8].

Особливо треба відзначити, що обов'язок додержання таємниці вчинюваних нотаріальних дій поширюється також на осіб, яких про вчинення нотаріальних дій стало відомо в зв'язку з виконанням ними службових обов'язків (ч. 6 ст. 8 Закону про нотаріат). Це правило поширюється ж на осіб, які мають трудові відносини з нотаріусом, так і на посадових осіб органів, які верують та здійснюють нагляд за нотаріатом і жем у процесі перевірок діялися про зміст нотаріальних дій. Звільнення, перехід на іншу роботу або на пенсію не є підставою для знання обов'язку додержувати нотаріальну таємницю [9].

Отже, особи, зазначені в ст. 8 Закону про нотаріат, винні в порушенні таємниці вчинюваних нотаріальних дій, не суть відповідальність у порядку, встановленому чинним законодавством України. Проте не обійшло наголосити, що нотаріальна дія не може бути скасована лише з можливістю додержання таємниці її вчинення. Правом наслідком недодержання таємниці вчинення нотаріальних дій є притягнення винних нотаріусів та інших посадових осіб до встановленої законодавством відповідальності (наприклад, анулювання Свідчення про право на заняття нотаріальною діяльністю) [10].

Щодо перспективного законодавства, то вже існує ряд проектів Закону України "Про нотаріат", внесених на розгляд Верховної Ради України:

- а) народним депутатом України III скликання І. Б. Колупієм - проект Закону № 4159 від 22.11.1999 р.;
- б) народним депутатом України IV скликання В. В. Онопенком - проект Закону № 2338-1 від 04.07.2003 р.;
- в) народним депутатом України IV скликання В. Л. Мусіяком - проект Закону № 2338 від 23.10.2002 р. та від 26.06.2003 р.;
- г) народними депутатами України IV скликання В. Л. Мусіяком, В. В. Онопенком, Ю. А. Кармазієм, В. Р. Мобієвим - проект Закону (на зміну) № 2338 від 12.01.2004 р. [11].

Останній проект Закону про нотаріат є більш досконалим і ст. 7 дає підставу вважати основні новели стосовно нотаріальної таємниці. По-перше, у законопроекті дається визначення нотаріальної таємниці як сукупності відомостей, отриманих під час виконання нотаріальної дії, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо [12]. По-друге, чітко визначається коло суб'єктів, на яких покладається обов'язок дотримання нотаріальної таємниці, серед яких новим є - помічник (стажист) нотаріуса. По-третє, нотаріуси та інші особи зобов'язані зберігати нотаріальну таємницю навіть якщо їх діяльність обмежується наданням правових послуг чи ознайомленням з документами, і нотаріальна дія не винялась. По-четверте, зазначається у якій строк та на яких підставах нотаріус може надавати довідки та документи про виконані нотаріальні дії, виходячи з інформаційних баз даних та інші документи [13].

Таким чином, можна сказати, що на сьогодні законодавство про нотаріат не є досконалим, чим обґрунтовується необхідність прийняття нового Закону України "Про нотаріат". Ось, прийняття цього важливого законодавчого акту надасть можливість підняти на вищій ступінь у реформованій системі нотаріату в нашій незалежній державі.

Перелік посилань:

1. Закон України № 3425-XII від 2 вересня 1993 року "Про нотаріат" (з подальшими змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради. - 1993 р. - № 39. - Ст. 383.
2. Наказ Міністерства юстиції України № 36/5 від 12 червня 1998 року "Про затвердження Положення про вимоги до робочого місця приватного нотаріуса та здійснення контролю за їх дотриманням" // Офіційний вісник України. - від 09.07.1998 р. - № 25. - С. 156.
3. Вєсоддєв І. Таємниця виконання нотаріальних дій // Юридичний журнал. - 2002 р. - № 4. - С. 74.
4. Закон України № 2533-III від 21 червня 2001 року "Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України" // Відомості Верховної Ради. - 2001 р. - № 34-35. - Ст. 187.
5. Цивільний кодекс України: Офіційне видання. - К.: Атіва, 2003. - С. 388-391.
6. Довідник нотаріуса. - К.: Істина, 2000 р. - Вип. 2: Запитання і відповіді. - С. 25-29.
7. Марченко В. Таємниця здійснення нотаріальних дій. Відповідальність за її порушення // Юридичний журнал. - 2002 р. - № 1. - С. 65.
8. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Нотаріат: шляхи розвитку // Юридичний вісник України. - 16-22 серпня 2003 р. - № 33. - С. 12.
9. Фурса С. Я. Нотаріальний процес: теоретичні основи. - К.: Істина, 2002. - С. 77-78.
10. Вєсоддєв І. Таємниця виконання нотаріальних дій // Юридичний журнал. - 2002 р. - № 4. - С. 74.
11. Законопроекти // www.rada.gov.ua
12. Осадчук Г. Фінальний етап реформи нотаріату // Юридичний журнал. - 2002 р. - № 6. - С. 21.
13. Коларов В., Баранова В. Законодавство про нотаріат: окремий збірник // Право України. - 2003 р. - № 11. - С. 60-63.